

Tudományos paradigma-e az élethosszig tartó tanulás?

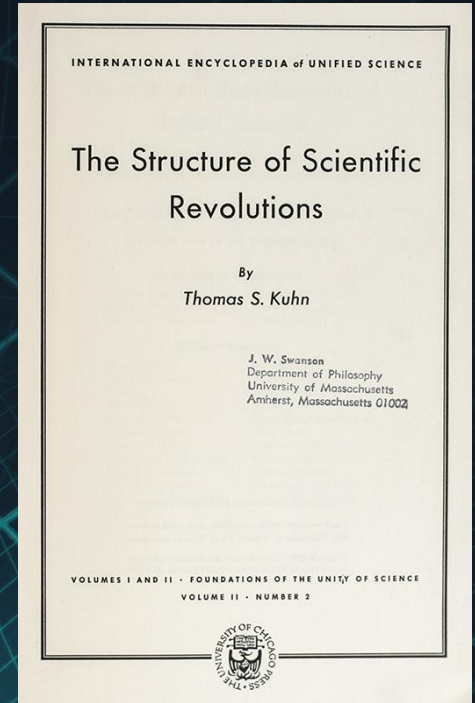
Kenedi Gergely
Kommunikáció- és médiatudomány MA (2026)
Milton Friedman Egyetem

Áttekintés

- A paradigma eredeti fogalma
 - A paradigma-fogalom használata a neveléstudományban
 - Vannak-e egyáltalán paradigmák a neveléstudományban?
 - Az LLL definiálása
 - Az LLL más tudományterületeken
 - Az LLL a tudományon kívül
 - Konklúzió
-
-

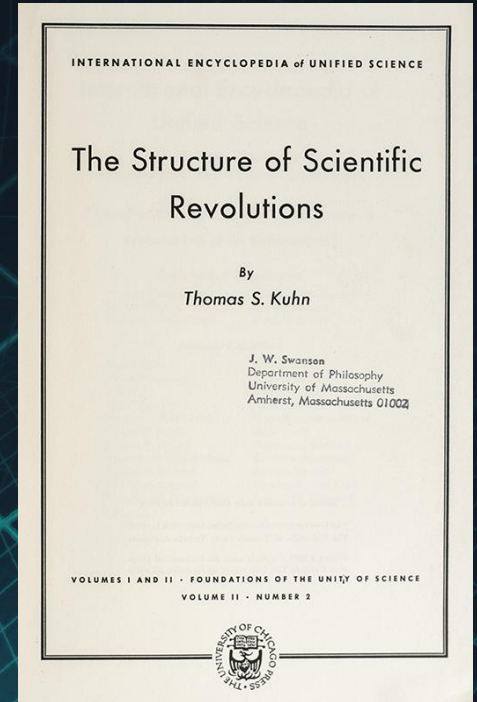
A tudományos fejlődés nagy léptékű struktúrája I.

- Thomas Kuhn: *A tudományos forradalmak szerkezete* (1962)
- A tudomány **szociális** dimenziója
 - Mi tudományos és mi nem?
 - Ki tudós és ki nem?
- Normál tudomány
 - **paradigma**: domináns szemléletmód, **értékrendi** keret, elméletek, fogalmak, módszertan, bizonyítás, relevancia
 - rejtvényfejtés, részproblémák, mérés, pontosítás, kiterjesztés → kumulatív eredmények
 - anomáliák, válságok (pl. kopernikuszi fordulat, relativitás)

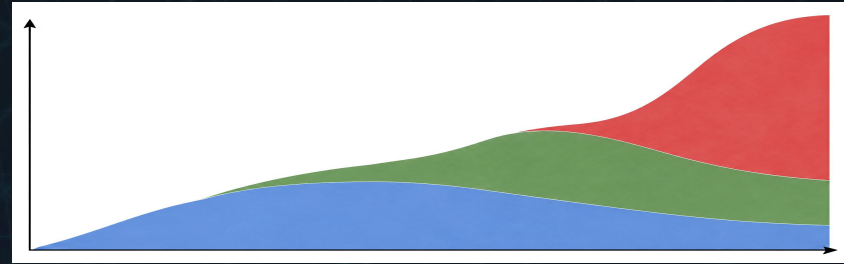

A tudományos fejlődés nagy léptékű struktúrája II.

- Forradalmi tudomány
 - **paradigmaváltás**: új látásmód, új értékrend, új fogalmak, új szabályok, új relevanciák
 - változó, hogy mennyiben módosítja az előző paradigmát
 - döntően a tudományos közösségen múlik
- Paradigma helyett **diszciplináris mátrix** (1969)
 - szimbolikus generalizációk (pl. törvények, modellek)
 - metafizikai preszuppozíciók
 - értékek (tudomány és társadalom)
 - **exemplárok** (példázatok, problémamegoldás minták)

Neveléstudományi paradigmák I.

- Kozma Tamás: *Paradigmáink* (2001)
- **bölcsészettudomány**: elméleti, filozófiai, idealista, szintetizáló, komparatív
- **viselkedéstudomány**: személyiség és viselkedés, empíria
- **társadalomtudomány**: tömegoktatás, felsőoktatás, szakképzés, felnőttoktatás
- a három paradigma **egymás mellett létezik**, problémaközpontúság → interdiszciplinaritás
- paradigma = nagy történeti-szakmai szemlélet
- nincs drasztikus válság és éles váltás, a paradigmák párhuzamosan, fokozatosan, komplementer módon épülnek egymásra ↔ fokozódó interdiszciplinaritás

Neveléstudományi paradigmák II.

- Németh András: *A neveléstudomány nemzetközi modelljei és tudományos irányzatai* (2015)
 - **episztemológiai**: racionalizmus, empirizmus, pozitivizmus, hermeneutika, fenomenológia + **Kuhn**, Lakatos, Feyerabend
 - **regionális** modellek: angolszász, francia, német
 - **pedagógiai irányzatok**: experimentális és pragmatista, szellemtudományos, rendszerelméleti, strukturalista és kritikai, posztmodern és konstruktivista, kognitív és evidence-based
 - empirikus-kvantitatív és hermeneutikus-kvalitatív **komplementaritás**
 - több neveléstudományi paradigma létezik, inter- és multidiszciplinaritás
-
-

Neveléstudományi paradigmák III.

- Galántai László: *Vannak-e nekünk paradigmáink? Thomas Kuhn tudományfilozófiája a neveléstudomány(ok)ban* (2015)
 - természettudományok és társadalomtudományok: más tárgy, módszer, érdek, de **nincs** alapvető **objektív-szubjektív** eltérés
 - paradigma: **társadalmi-tudományos** képződmény
 - **paradigma** (diszciplináris mátrix: tudományosság) vs. **diskurzus** (témák, fogalmak, szabad érvelési stratégiák)
 - a társadalomtudományokban is vannak paradigmák, így a neveléstudományokban is
-
-

Az életen át tartó tanulás definiálása

- Nómenklatúra és **fogalmi kontinuitás**
 - felnőttoktatás, folyamatos oktatás, visszatérő oktatás, közösségi oktatás, humánerőforrás-fejlesztés, permanens nevelés, egész életen át tartó oktatás, egész életen át tartó tanulás
 - központi fogalom → eltérő területek és szintek
 - jobb jövő: önrendelkezés, egyéni fejlődés, társadalmi egyenlőség
 - módszertanilag autonóm, önirányított tanulás v. tanítás
 - nevelő egyenrangú partner (segít, támogat, motivál, facilitál)
 - legfontosabb a tanulási képességek fejlesztése
 - (Harangi, 2003; Jarvis, 2004; Setényi, 2004; Németh, 2005; Óhid, 2006)

LLL a közgazdaságtanban

- Adam Smith: megszerzett és hasznos képességek
- Malthus: stabil gazdasági fejlődés és oktatás
- List: termelési képességek: oktatás, szakértelem, tapasztalat
- Schumpeter: innováció, kreativitás, készségek
- világgazdasági válság → okok kutatása
- Solow: a növekedés csupán 20%-a tőke, 80% technológiai fejlődés
- Schultz: befektetés az emberi tőkébe
- Bourdieu: kulturális és társadalmi tőke

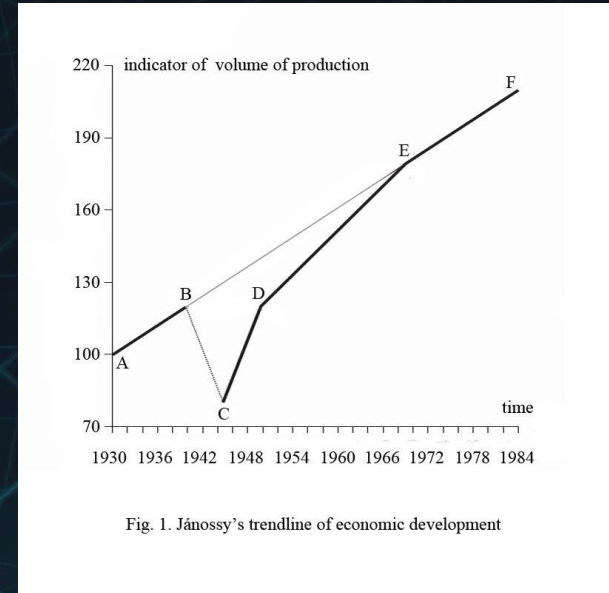

Fig. 1. Jánosy's trendline of economic development

Jánosy (& Tarján):

- 1970-es lassulás
- tudás, jártasság, tapasztalat
- munkaerő jelentősége

Az életen át tartó tanulás a tudományon kívül

- UNESCO, OECD, Európa Tanács, Európai Unió etc. – nem említ paradigmát
- Paradigma (diszciplináris mátrix) alapja csak tudományos elmélet és gyakorlat lehet, azaz csakis a **tudomány közösségtől** származhat (Kuhn)
- Feyerabend: állam és tudomány szétválasztása, állami alkotmányok problémája
- Zrinszky László: *Változások a felnőtteképzés funkcióiban* (2009). Elméleti irányváltások az andragógiában politikai szervezetek hatására?

Az LLL mint paradigma kérdése

- Paradigmatikus jegyek
 - Tudományos érvek száma és hitelessége
 - Vezérlőelv tudományos kutatásokban és képzésekben, specializációk
 - Önálló tudományterület, interdiszciplináris integráció és hatás
 - Antiparadigmatikus jegyek
 - Társadalmi-politikai jelenség is
 - Neveléstudományon belül: több szint és terület
 - Történeti megjelenés több tudományterületen + történeti stabilitás
 - A Kuhn-féle paradigmaticus jegyekből csak a **holisztikus** jellegűek vannak jelen
 - Egyediség és nómenklatúra: **multidiszciplináris diskurzus? szupraparadigmatikus mátrix?**
-
-

Irodalom I.

- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. Greenwood.
 - Centre for Educational Research and Innovation. (1973). *Recurrent education: A strategy for lifelong learning*. Organisation for Economic Co-operation and Development.
 - Commission of the European Communities. (2000). *A memorandum on lifelong learning (SEC(2000) 1832)*. Commission of the European Communities.
 - Council of Europe Parliamentary Assembly. (1970). *Recommendation 611 (1970) on permanent education in Europe*. Council of Europe.
 - Faure, E., Herrera, F., Kaddoura, A., Lopes, H., Petrovsky, A. V., Rahnema, M., & Ward, F. C. (1972). *Learning to be: The world of education today and tomorrow*. UNESCO.
 - Feyerabend, P. (1998). A tudomány egy szabad társadalomban. In J. Laky (Ed.), *Tudományfilozófia*. Osiris Kiadó.
 - Galántai, L. (2015). Vannak-e nekünk paradigmáink? Thomas Kuhn tudományfilozófiája a neveléstudomány(ok)ban. *Neveléstudomány*, 3(1), 20–34.
 - Halász, G. (2010). *Az oktatáskutatás globális trendjei: Vitaanyag a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottsága számára*. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.
 - Harangi, L. (2003). A „lifelong learning” paradigma és hatása a magyar közoktatásra. In J. Mayer & P. Singer (Eds.), *A tanulás kora*. Országos Közoktatási Intézet, Felnőttoktatási és Kisebbségi Központ.
 - Jánossy, F. (1966). *A gazdasági fejlődés trendvonala és a helyreállítási periódusok*. Közgazdasági és Jogi Kiadó.
 - Jarvis, P. (2004). *Adult education and lifelong learning*. RoutledgeFalmer.
 - Kozma, T. (2001). Paradigmáink. *Iskolakultúra*, 11(10), 3–14.
-
-

Irodalom II.

- Kuhn, T. S. (1996). *The structure of scientific revolutions*. University of Chicago Press.
 - List, F. (2014). *The national system of political economy*. Library of Economics and Liberty.
 - Nahalka, I. (2003). A tanulás. In I. Falus (Ed.), *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó.
 - Németh, A. (2015). A neveléstudomány nemzetközi modelljei és tudományos irányzatai. *Magyar Pedagógia*, 115(3), 255–294.
 - Németh, B. (2005). *A lifelong learning-paradigma és hatása az Európai Unió oktatáspolitikájának formálódására* [Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem].
 - Óhidy, A. (2006a). Lifelong learning – az oktatáspolitikai koncepciótól a pedagógiai paradigmáig. *Új Pedagógiai Szemle*, 57(11), 89–98.
 - Polónyi, I. (2002). *Az oktatás gazdaságtana*. Osiris Kiadó.
 - Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1–17.
 - Schumpeter, J. A. (2004). *The theory of economic development*. Transaction Publishers.
 - Setényi, J. (2004). Élethossziglani tanulás: Az új paradigma. In B. Kósa, A. Monostori, & M. Simon (Eds.), *Nyitott iskola – tanuló társadalom*. Országos Közoktatási Intézet.
 - Smith, A. (2014). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. Library of Economics and Liberty.
 - Solow, R. M. (1957). Technical change and the aggregate production function. *The Review of Economics and Statistics*, 39(3), 312–320.
 - Tarján, T. (2010). Jánossy elmélete az új növekedésemélet tükrében. In *Műhelytanulmányok*. Magyar Tudományos Akadémia Közgazdasági Intézete.
 - UNESCO. (1972). *Third international conference on adult education: Final report*.
 - Zrinszky, L. (2009). Változások a felnőttképzés funkcióiban. In L. Zrinszky (Ed.), *A megújuló felnőttképzés*. Gondolat Kiadó.
-
-

Köszönöm a figyelmet!

